

Денисов Г.О., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Головка С.Г., к.і.н., доцент

З ІСТОРІЇ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ В КОСМІЧНІЙ ГАЛУЗІ

Космічний простір цікавив людину ще з давніх часів. До середини ХХ ст. його дослідженням займалися астрономи, які формували уявлення про небесні об'єкти, потім починає розвиватися астрофізика. Результатом роботи науковців став запуск першого штучного супутника Землі, що поклав початок безпосередньому освоєнню космосу. З цього моменту постало питання врегулювання усіх видів космічної діяльності за допомогою норм права.

На сьогодні жодна країна світу не має права самостійно вирішувати правові питання щодо космічного простору, оскільки він вважається міжнародною територією. Умовами Договору про принципи діяльності держав з дослідження і використання космічного простору, включаючи Місяць і інші небесні тіла заборонено будь-яке його національне привласнення. Космічний простір входить до сфери дії міжнародного космічного права, яке складається з низки принципів та міжнародно-правових норм щодо використання та дослідження суб'єктами міжнародного права і встановлює на цій території особливий правовий режим.

До створення галузі міжнародного космічного права приклали зусилля усі держави, які здійснювали діяльність у космічному просторі, та держави, які не мають таких можливостей. Це обумовило появу низки універсальних, регіональних, двосторонніх міжнародних угод: Договір про заборону випробування ядерної зброї в атмосфері, космічному просторі та під водою, 1963 р.; Договір про принципи діяльності держав з дослідження і використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла, 1967 р.; Конвенція про відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами 1972 р.; Конвенція про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір 1974 р.; Угода про

діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах 1979 р. Ці документи сформували принципи міжнародного космічного права, які регулюють міжнародну співпрацю в космічній галузі. Зазначені міжнародно-правові акти сприяли дослідженню космічного простору, зросла кількість «космічних» держав, космічна галузь перетворилася на прибуткову сферу економіки в державах, що володіли інтелектуальними потенціалом та ресурсами.

На сьогодні розширилось коло суб'єктів міжнародного космічного права за рахунок міждержавних космічних організацій (Європейське космічне агентство, Intelsat, Inmarsat, Інтерспутник тощо), які відіграють важливу роль у розвитку космічної галузі та подальшому вдосконаленні «космічного» законодавства.

Історія розвитку космічного права в Україні бере початок з другої половини ХХ ст. Практична космічна діяльність розпочалась в УРСР 1951 року, коли в Дніпропетровську був побудований завод з виробництва балістичних ракет. 1954 року створено конструкторське бюро 586 (КБ «Південне»). На початку 60-х років українські підприємства почали розробку і виробництво систем керування, бортової автоматики та інших систем і приладів для космічних об'єктів і комплексів.

З набуттям незалежності Україна стала рівноправним суб'єктом міжнародного космічного права, вона продовжує розвивати законодавство щодо космічної діяльності. Космічна діяльність в Україні регулюється нормами міжнародного права та міжнародних договорів, а також низкою вітчизняних нормативно-правових актів, а саме: Угода про рятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, запущених у космічний простір, 1968 р.; Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами, 1972 р.; Закон України «Про космічну діяльність», 1996 р.; Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державного регулювання космічної діяльності», 2019 р. тощо.

Вітчизняне законодавство регламентує правові засади космічної діяльності в Україні, під юрисдикцією України та поза її межами; визначає внутрішні та зовнішні цілі космічної діяльності в Україні (сприяння соціально-економічному та

науковому прогресу держави, зростанню добробуту громадян; розвиток космічної науки і техніки, космічних послуг та технологій, забезпечення доступу в космос, здійснення наукових досліджень Землі та космічного простору; створення та підтримка космічними засобами сучасного інформаційного простору держави; сприяння вдосконаленню освіти; створення потужного експортного потенціалу космічної галузі; участь у контролі за виконанням угод, учасницею яких є Україна, що стосуються міжнародної безпеки тощо) [1].

На сучасному етапі космічна діяльність незалежної України зосереджена на розвитку взаємовигідної співпраці у сфері цивільних космічних досліджень та використання космічного простору з країнами-партнерами на таких напрямках як глобальні навігаційні супутникові системи; спостереження Землі та глобальний моніторинг; космічна наука та дослідження; прикладні космічні технології. Сторони мають сприяти обміну досвідом щодо політики у галузі космосу, комерціалізації космічних технологій, отриманню інформації стосовно космічних програм, створенню і реалізації спільних проектів (до прикладу, участь у Рамковій програмі ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020») [5].

Література

1. Про космічну діяльність: Закон України від 15 лист. 1996 р. №502/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502/96-вр> (дата звернення: 14.11.2022).
2. Малишева Н. Р. Нариси з космічного права: збірник. Київ: Алерта, 2010. 296 с.
3. Космічне право України: зб. національних і міжнародних правових актів / упоряд. І.П. Андрушко, О.В. Беглий. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 352 с.
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо державного регулювання космічної діяльності : Закон України від 2 жовтн. 2019 р. № 143-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-20#Text> (дата звернення: 13.11.2022).
5. Угоди про асоціацію Україна ЄС: міжнародний документ від 27 червн. 2014 р. № 984_011. Глава 8 «Космос». Ст. 371-373. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 13.11.2022).